

și abuzului de putere, recomandare a celui de-al 7-lea Congres al Națiunilor Unite pentru prevenirea crimei și tratamentul delincvenților, Milano, 26.08–06.09.1985. În Handbook on Justice for victims, Center for International Crime Prevention, New York, 1999.

12. Theodor Mrejeru. Drept procesual penal. București: Editura SYLVI, 2001.

13. Vasile Păvăleanu. Drept procesual penal. Partea generală. Suceava: Editura LUMINA Lex, 2001.

14. Igor Dolea, Dumitru Roman, Iurie Sedlețchi, Tatiana Vizdoagă, Vasile Rotaru, Adrian Cerbu, Sergiu Ursu. Drept procesual penal. Chișinău, 2009.

15. Ion Neagu. Tratat de procedură penală. București: Editura PRO, 1997.

SECURITATEA PERSOANEI CA ELEMENT COMPONENT AL SECURITĂȚII NAȚIONALE

Vadim ENICOV,
expert, Institutul de Politici Publice

SUMMARY

The purpose of this paper is to study human security in the system of national security of the Republic of Moldova, on the basis of the international concept of human security and the National Security Strategy of the Republic of Moldova.

Keywords: security, national security, human security, state, society, personality

REZUMAT

Scopul acestui articol este de a studia securitatea persoanei în sistemul securității naționale al Republicii Moldova în baza concepției internaționale de securitate umană și Strategiei naționale de securitate a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate națională, securitate umană, stat, societate, personalitate

Introducere. Sfirșitul secolului al XX-lea a fost marcat practic în toată lumea de un interes sporit față de problema securității. Au fost studiate diferite aspecte ale acesteia, fiind elaborate noi concepții. O particularitate distinctă a abordării contemporane a problemei cercetate constă în recunoașterea priorității intereselor omului în contextul problematicii securității. Cu toate acestea, trebuie să remarcăm că subaprecierea tradițională a omului și neglijarea valorii vieții umane au condiționat abordarea constantă a securității mai ales sub aspectul securității naționale (statale). Problemele nemijlocite ale omului au fost privite adeseori în contextul securității sociale, în timp ce aceasta nu întotdeauna este plasată la locul potrivit în sistemul securității naționale. O asemenea abordare, potrivit cercetătorilor, reflectă un model de dezvoltare a societății în care omul este doar un mijloc al prosperării economice, și nu scopul acesteia [7, p. 135].

Astfel, în doctrina contemporană tot mai mult se evidențiază ideea că respectarea echilibrului celor mai vitale interese ale omului în societate este unul dintre principiile fundamentale ale asigurării securității statului [14, p. 39].

Totodată, componente impor-

tante ale calității vieții este considerată libertatea și protecția omului față de diferite pericole și amenințări, reducerea vulnerabilității sale față de riscurile contemporane. În acest context, concepția contemporană a dezvoltării umane determină securitatea persoanei ca o posibilitate de a folosi dreptul de a alege în condiții de libertate și securitate, precum și încrederea totală că aceste posibilități se vor menține și pentru viitor [7, p. 135-136].

În prezent, Republica Moldova se dezvoltă potrivit standardelor recunoscute la nivel internațional, inclusiv în materia drepturilor omului. Totuși, în pofida consacării la nivel constituțional și legislativ a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și a altor valori democratice, lipsește o concepție clară a securității persoanei, care să prevadă protecția omului față de diferite amenințări și pericole, prin aceasta garantându-se dezvoltarea liberă și durabilă [12, p. 8].

Scopul studiului constă în analiza comparativă a securității persoanei în cadrul sistemului de securitate al Republicii Moldova, în baza concepției internaționale a securității umane și Strategiei securității naționale a Republicii Moldova.

Rezultate obținute și discu-

ții. În ansamblul său, securitatea națională este un sistem destul de complex și multifuncțional, care reflectă interacțiunea și dependența strânsă dintre securitatea persoanei și cea a societății la toate nivelele – de la cel internațional pînă la nivelul regional sau local [16, p. 261].

Cercetătoarea E. V. Efanova consideră că nucleul intereselor naționale într-o societate democratică trebuie să fie necesitățile oricărei persoane, întrucît doar garantarea acestora poate să confere statului și societății o reală stabilitate și securitate. Protecția regimului constituțional, a suveranității și integrității teritoriale, asigurarea stabilității politice, economice și sociale, respectarea necondiționată a legii și menținerea ordinii de drept, dezvoltarea colaborării internaționale constituie, în esența lor, doar modalități și mijloace de asigurare a celui mai important și vital interes al statului – dezvoltarea multilaterală a persoanei [10, p. 151].

Academicianul A.O. Kolobov definește securitatea persoanei ca viața persoanei liberă de orice pericol și calitatea acesteia, însoțită de crearea condițiilor pentru dezvoltarea liberă, realizarea drepturilor sale și a posibilităților de a participa la viața socială (la nivelurile național și global) [6, p. 109].

Prin esența sa, concepția securității persoanei se distinge de concepțiile tradiționale ale securității, în care obiect principal al analizei erau statele. Respectiv, deja cetățenii și posibilitățile sociale și economice ale acestora devin obiectul principal în sfera securității. În acest sens se susține că „securitatea persoanei vizează posibilitatea protecției oamenilor în aceeași măsură în care sînt protejate statele” [1, p. 6].

Cercetătorii străini consideră că securitatea persoanei poate fi privită sub un dublu aspect: *cantitativ*, ce ține de bunăstarea materială, și *calitativ* – legat de protecția demnității umane, care cuprinde autonomia individuală, controlul asupra

propriei vieți și participarea la viața societății. Eliberarea de asuprastructurilor puterii (globale, naționale sau locale) constituie o condiție obligatorie pentru asigurarea securității persoanei [5, p. 162].

În esența sa, securitatea persoanei este o categorie ce reflectă un fenomen social complex, care se caracterizează printr-o legătură organică a omului aflat în pericol cu mediul social, cu societatea. Factorul social are o semnificație decisivă în mecanismul de survenire și anihilare a pericolului. Dat fiind faptul că omul este o ființă socială, interesele vitale ale acestuia și condițiile concrete de existență, inclusiv cele marcate de pericol, sînt determinate social. Amenințările care formează pericolul, de asemenea, sînt de natură socială (fie derivă din diferite surse sociale, fie sînt admise de către acestea). De aici deducem faptul că societatea trebuie să fie responsabilă de soarta omului plasat în situație de pericol, iar acesta, la rîndul său, are dreptul la asigurarea securității sale prin mijloace sociale [17, p. 144].

Potrivit cercetătorului M.D. Kurbatov, statul are un rol activ și obiectiv de asigurare a securității persoanei, de garantare a drepturilor și libertăților acesteia, adică statul își asumă o totalitate de obligații față de persoană. Relațiile dintre persoană și stat, persoană și societate se bazează pe unitatea drepturilor și obligațiilor reciproce ale acestora. Doar în asemenea condiții se realizează echilibrul dintre interesele persoanei, ale societății și ale statului, prin intermediul căruia este posibilă stabilitatea soluționării pașnice a conflictelor și problemelor apărute [13, p. 31].

Așadar, statul, în procesul exercitării funcțiilor sale, este obligat să asigure securitatea persoanei și a societății în ansamblu, să vegheze asupra respectării intereselor tuturor păturilor sociale cu ajutorul sistemului de drept [15, p. 312].

La nivel internațional, *Raportul*

dezvoltării umane al Organizației Națiunilor Unite din anul 1994 [9] a fost consacrat în exclusivitate securității umane. În acest raport, pentru prima dată au fost combinate concepția securității și cea a dezvoltării umane datorită legăturii strînse dintre acestea: prima se referă la extinderea libertății omului, iar a doua – la protecția libertăților vitale ale omului față de amenințări. Respectiv, s-a accentuat că securitatea necesită atenție față de toate riscurile dezvoltării omului [8, p. 80].

În raport s-a propus dezvoltarea ideii tratării extinctive a concepției securității persoanei, fiind identificate în conținutul acesteia doi factori interdependenți:

- „protecția față de evenimentele nedorite și dăunătoare ale vieții cotidiene” (cunoscută ca *libertatea de frică*);

- „protecția față de amenințările permanente ale foametei, maladiilor, infracțiunilor și asupririlor/represaliilor” (cunoscută ca *libertate de necesități*).

În același timp, au fost expuse șapte componente distincte ale securității persoanei [9]: *securitatea economică, securitatea alimentară, securitatea ocrotirii sănătății, securitatea ecologică, securitatea personală, securitatea publică și culturală, securitatea politică* [4, p. 17].

În continuare vom dezvolta elementele enunțate ale securității persoanei, raportîndu-ne la Strategia securității naționale a Republicii Moldova.

1. Securitatea economică a persoanei este văzută ca starea de asigurare a persoanei cu un venit suficient pentru satisfacerea necesităților sale vitale (venitul minim garantat) [9]. La evaluarea factorilor ce amenință securitatea economică prioritari sînt indicii de șomaj – unul dintre principalii indicatori ai securității economice a omului. Respectiv, posibilitatea angajării în cîmpul muncii constituie o condiție

principală în prevenirea sărăciei și a consecințelor acesteia pentru om [11, p. 5].

Potrivit *Strategiei securității naționale a Republicii Moldova* [2] (în continuare – Strategia), „securitatea economică reprezintă o parte componentă indispensabilă a securității naționale. Astfel, acțiunile autorităților administrației publice centrale vor fi orientate spre crearea unor condiții interne și externe care să asigure independența economiei naționale, o creștere economică durabilă, **satisfacerea necesităților** statului și ale **cetățenilor**, **combateră sărăciei**, competitivitatea pe piețele externe”. Din punctul nostru de vedere, legiuitorul destul de vag prezintă securitatea economică a persoanei, practic ignorând asemenea amenințări precum *șomajul și migrarea forțată* [12, p. 10].

2. Securitatea alimentară presupune accesibilitatea principalelor produse alimentare, altfel spus, cantitatea necesară și accesul liber la acestea, capacitatea populației de a le procura (accesibilitatea fizică și economică a produselor alimentare) [9]. Amenințările la adresa securității alimentare sînt evaluate în baza analizei următorilor indicatori: consumul zilnic de calorii în procente raportate la necesitățile minime, indicele producerii alimentelor pe cap de locuitor, coeficientul dependenței față de importul de produse alimentare [11, p. 5].

Potrivit Strategiei, „politica de stat va asigura deplina și eficienta gestionare a resurselor alimentare strategice. Credibilitatea, siguranța și calitatea produselor alimentare constituie criterii fundamentale cărora Republica Moldova li se va conforma, pentru a asigura protecția sănătății consumatorului și competitivitatea produselor alimentare pe piețele interne și cele externe. Securitatea alimentară internă va reprezenta una din prioritățile dezvoltării sectorului agroindustrial. Principiul «de la produse alimen-

tare sigure la un regim alimentar sănătos» va sta la baza dezvoltării politicilor și a planurilor de acțiuni, a elaborării și adoptării unui cadru normativ în domeniul calității, siguranței și al securității alimentare, precum și al protecției sănătății consumatorilor. În scopul protecției sănătății consumatorilor vor fi elaborate și implementate programe de monitorizare a amenințărilor din lanțul alimentar” [2].

În pofida recunoașterii unor importanți vectori ai securității alimentare, precum asigurarea calității produselor alimentare, protecția sănătății consumatorilor și a competitivității produselor alimentare pe piața internă și externă, totuși trebuie de subliniat că Strategia nu prevede un asemenea factor important precum este *puterea de cumpărare a populației* (accesul fizic și economic la alimente) [12, p. 10].

3. Securitatea ecologică fiind libertatea și protecția față de amenințările poluării mediului, în special, aceasta presupune beneficierea de aer curat și apă nepoluată; posibilitatea obținerii de alimente ecologic pure; posibilitatea de a trai în condiții care nu prezintă pericol ecologic pentru sănătate (locuință, condiții de muncă etc.); protecția față de catastrofe ecologice (accesibilitatea apei curate și a aerului curat, sistemul de utilizare a pămîntului care să mențină fertilitatea solului) [9]. Amenințările securității ecologice sînt determinate prin prisma nivelului de poluare radioactivă sau chimică a mediului, a radiației geomagnetice și electromagnetice [11, p. 5].

În scopul asigurării securității ecologice în context transfrontalier, regional și internațional, Strategia prevede luarea următoarelor măsuri [2]:

- armonizarea legislației naționale din domeniul protecției mediului la Directivele Europene;
- monitorizarea și prevenirea proceselor geologice periculoase;
- monitorizarea și prognozarea

hazardurilor naturale periculoase;

- reducerea poluării componentelor de mediu ca rezultat al activității antropogene;
- asigurarea informării operative în cazul poluării accidentale a componentelor de mediu;
- reducerea și eliminarea impactului substanțelor chimice toxice asupra mediului și sănătății populației;
- remedierea terenurilor contaminate cu poluanți organici persistenți.

Presupunem că în acest domeniu este prevăzut cel mai complex sistem de măsuri de asigurare a securității ecologice. Cu toate acestea, însă, este eludată posibilitatea *recuperării prejudiciilor cauzate persoanei* prin acțiunea factorilor ecologici [12, p. 10].

4. Securitatea ocrotirii sănătății – protecția omului față de riscurile de îmbolnăvire, altfel spus, posibilitatea de a trăi într-un mediu sigur pentru sănătate, accesibilitatea serviciilor medicale (libertatea relativă față de îmbolnăviri și contaminări) [9]. Amenințările securității ocrotirii sănătății cuprind condițiile nefavorabile de viață: alimentație necorespunzătoare, condiții de muncă nocive, venituri mici și instabile, sărăcia și accesul redus la serviciile medicale efective. În același timp, principalele riscuri pentru sănătate sînt: poluarea mediului de viață (a solului, a apei potabile, a aerului atmosferic, poluarea radiologică și chimică a alimentelor), noile biotehnologii, mortalitatea maternă etc. [11, p. 6].

Pentru asigurarea securității sănătății persoanei, Strategia prevede [2]:

- *reducerea răspîndirii bolilor* (prin elaborarea și implementarea unor politici și programe naționale de profilaxie primară și secundară, inclusiv prin promovarea sănătății, prin informarea și modificarea comportamentelor de risc, prin extinderea vaccinării profilactice, prin mărirea potențialului de in-

tervenție pentru detectarea, localizarea și lichidarea focarelor epidemice, prin cooperare internațională în scopul protecției teritoriului țării de importul și de răspândirea bolilor transmisibile, prin implementarea Regulamentului Sanitar Internațional);

- *menținerea sănătății publice* (prin dezvoltarea capacităților de adaptare și de răspuns la un șir de factori ambientali și sociali, cum ar fi poluarea apei potabile, schimbarea climei, utilizarea substanțelor și a deșeurilor chimice toxice, și prin realizarea măsurilor de prevenire a bolilor condiționate de acești factori);

- *monitorizarea permanentă a răspândirii infecției HIV/SIDA, stabilizarea situației epidemice a tuberculozei.*

De această dată a fost trecut cu vederea o asemenea componentă importantă precum *asigurarea accesibilității serviciilor medicale efective.*

5. Securitatea personală presupune libertatea și protecția persoanei față de amenințările și violența fizică [9]. Amenințările securității personale cuprind accidente și catastrofe naturale și tehnogene; riscul accidentelor la locul de muncă, în transport, acasă; mortalitatea cauzată de accidentele rutiere; creșterea nivelului criminalității etc. În același timp, merită atenție asemenea amenințări precum violența din partea statului (tortura fizică, munca forțată în zone de pericol sporit pentru viață și sănătate etc.), violența asupra copiilor și femeilor, violența la locul de muncă, creșterea violenței psihice ca trăsături caracteristice ale dezvoltării contemporane, ce prezintă pericol pentru viața și sănătatea persoanei [11, p. 6-7].

Potrivit Strategiei, pentru securitatea personală a omului sînt necesare măsuri de asigurare a „apărării vieții, sănătății, onoarei, demnității, drepturilor, libertăților, intereselor și averii cetățenilor de

atențate criminale, prevenirea și curmarea infracțiunilor, menținerea ordinii publice și securitatea publică, supravegherea de stat în domeniul protecției civile și al apărării împotriva incendiilor pe întreg teritoriul țării; reducerea fenomenului infracțional, a gradului de victimizare și de sporire a securității și a ordinii publice pentru asigurarea protecției cetățenilor, inviolabilității proprietății și a celorlalte valori patrimoniale și nepatrimoniale” [2].

6. Securitatea societală și culturală presupune siguranța pluralismului cultural al minorităților și protecția dezvoltării sociale față de tendințele distructive (păstrarea identității culturale) [9]. Amenințările la adresa securității societale și culturale generează distrugerea comunităților tradiționale, precum: familia, comunitatea, organizația, grupul etnic, tendințe distructive în dezvoltarea societății care nu pot fi evaluate exact, dar care pot genera consecințe catastrofale. În concret, asemenea amenințări pot fi: monopolizarea mijloacelor de informare în masă, manipularea conștiinței sociale, sporirea inegalității de șanse, depopularea, migrarea excesivă, răspândirea pseudocunoștințelor și valorilor, răspândirea narcomaniei etc. [11, p. 7-8].

Pentru asigurarea securității culturale și societale, Strategia prevede obligația statului „să garanteze drepturile reprezentanților minorităților etnice și ale diferitelor grupuri sociale minoritare; să sprijine informarea societății despre istoria și cultura țării, despre procesele politice, despre posibilitățile și drepturile participării la aceste procese, stimulînd astfel spiritul civic și implicarea civilă; să respecte în procesul integrării minorităților etnice în societate identitatea lor culturală și lingvistică; să promoveze în sistemul educațional însușirea limbii de stat a Republicii Moldova, a limbilor minorităților naționale, facilitînd astfel integra-

rea socială; să asigure respectarea dreptului cetățenilor Republicii Moldova la libertatea conștiinței și a religiei, să creeze condițiile necesare pentru funcționarea pe teritoriul țării a cultelor care respectă legislația națională. O atenție distinctă se acordă: combaterii tabagismului; consumului abuziv de alcool; tratamentului bolnavilor de alcoolism și de narcomanie; măsurilor de prevenire a proliferării narcoticelor etc.” [2].

7. Securitatea politică – posibilitatea de a trăi în societatea care recunoaște drepturile fundamentale ale omului (protecția acestora). Amenințările la adresa securității politice se caracterizează prin persecuții politice, tortură sistematică, rele tratamente, represiunea persoanelor și a grupurilor de către stat, controlul ideologiei și a informațiilor [11, p. 8].

În acest context, Strategia pune accentul doar pe stabilitatea politică, care presupune „necesitatea implementării normelor europene de dialog constructiv între formațiunile politice, în special între cele implicate în procesele electorale, în scopul depășirii blocajelor care ar putea genera instabilitate politică” [2]. Din punctul nostru de vedere, este destul de evident decalajul dintre securitatea politică a persoanei ca concept „internațional” și asigurarea stabilității politice ca direcție a politicii de securitate a Republicii Moldova.

Sub acest aspect, trebuie să precizăm că o componentă importantă a securității persoanei în Republica Moldova este obligația *respectării drepturilor și libertăților omului în contextul asigurării securității statului.* Astfel, potrivit art. 7 din *Legea securității statului* [3], respectarea și ocrotirea drepturilor și libertăților omului constituie una dintre îndatoririle principale ale statului, activitatea de asigurare a securității statului nu poate leza drepturile și libertățile legitime ale omului.

Respectiv, nu se admite:

- amestecul în viața familială și particulară;

- lezarea dreptului de proprietate privată;

- acțiuni ce atentează la onoarea și demnitatea omului, dacă acesta nu a săvârșit vreo faptă ce prezintă, conform legii, o amenințare la adresa securității statului;

- urmărirea pentru exprimarea liberă a opiniilor sale politice și religioase.

Statul asigură secretul scrisorilor, telegramelor, al altor trimiteri poștale, al convorbirilor telefonice și al celorlalte mijloace legale de comunicare. În același timp, persoana care consideră că drepturile și libertățile ei legitime au fost lezate sau exercitarea lor a fost limitată în mod neîntemeiat sau a fost încălcată procedura exercitării lor de către organul (persoana oficială) care a exercitat măsuri de asigurare a securității statului, are dreptul să se adreseze în organul securității statului ierarhic superior, la procuratură sau în instanța judecătorească în modul stabilit de legislație, autorități obligate să întreprindă măsuri în scopul restabilirii depline a drepturilor și libertăților lezate ale persoanei, cu repararea prejudiciului material și moral în conformitate cu legislația.

Concluzii. Putem conchide că în Republica Moldova nu există o concepție clară și completă a securității persoanei ca element component al securității naționale. Acest fapt influențează considerabil eficiența protecției persoanei față de diferiți factori negativi și pericole.

În condițiile actuale de edificare a statului de drept și dezvoltare a societății civile, este evidentă necesitatea elaborării unei asemenea concepții în corepsundere cu standardele internaționale în materie și asigurarea realizării efective a acesteia în viața societății.

Referințe bibliografice

1. Heinbecker P. Human Security. In: *Headlines* (Toronto: Canadian Institute of International Affairs), 1999, vol. 56, № 2.

2. Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, nr. 153 din 15.07.2011. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 170-175 din 14.10.2011.

3. Legea securității statului, nr. 618 din 31.10.1995. În: *Monitorul Oficial* nr. 10-11 din 13.02.1997.

4. *National Human Development Report*. Republic of Moldova, 1999.

5. Smith D. *The State of War and Peace Atlas*. London: Penguin, 1997.

6. *Безопасность личности, общества, государства*. Монография. Под общей ред. академика О. А. Колобова. Нижний Новгород: ИСИ ННГУ, 2008.

7. Биктимирова З. З. *Безопасность в концепции развития человека*. В: *Общественные науки и современность*, 2002, № 6.

8. Борисов Д. А. *Безопасность человека в современной теории и практике международных отношений*. В: *Вестник Томского Государственного Университета*, 2011, № 343, с. 80.

9. Доклад о человеческом развитии за 1994 г. Программа развития ООН Канады. <http://hdr.undp.org/en/reports/>

10. Ефанова Е. В. *Национальная безопасность России: теоретические и терминологические аспекты*. В: *Вестник Волгоградского государственного университета*, сер. 4, Ист., 2010, № 1 (17).

11. Зеркалов Д. В. *Социальная безопасность и права человека*. Монография. Киев: Основа, 2012.

12. Костаки Г., Еников В. *Безопасность человека в системе национальной безопасности*. В: *Jurnal juridic național: teorie și practică*, 2014, № 4.

13. Курбатов М. Д. *Проблемы законодательного обеспечения национальной безопасности Российской Федерации*. М., 2003.

14. Мищериков А. А. *Безопасность и свобода личности в инфор-*

мационном обществе: анализ проблемы. В: *Теория и практика общественного развития*, 2011, № 1.

15. Нижник Н. С. *Национальная безопасность: концептуальные основания и феноменологическая характеристика*. СПб., 2002.

16. Стародубцева К. А. *Концепция национальной безопасности РФ как система ценностей*. В: *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*, 2007, № 44, том 18.

17. Терехова Н. Н. *Система обеспечения безопасности личности в общей структуре обеспечения национальной безопасности Российской Федерации*. В: *Вестник Удмуртского Университета*, 2012, вып. 1.